

Na žgancih pri Janku Messnerju, slovenskem pisatelju z avstrijske Koroške

"Kako sem Stalinu hvaležen!"

Prejeli smo pismo, gosto popisano, jedko, polno sarkazma, kritično, osto do tistih, ki v našem času skušajo spodbuniti dejstva vojne in povojne zgodovine. Sprava sploh ni potrebna, saj bi prave horce za svobodo le žallila, je odločen Janko Messner. In glej hudiča, četudi se je leta 1921 rodil in Dobi pri Piberku na avstrijskem Korosku in bil gimnazijski profesor slovenščine tako na Ravnh kot v Celovcu, je najnovješemu pismu dopisal

strunjanski hinsni naslov.

Ko vstopimo v hišo, vzruso med strunjansko plažo in solinami, ura kaže poldan. Pisatelj, pesnik, dramatik, esejist, satirik, častni predsednik Društva slovenskih pisateljev v Avstriji se ravno pripravlja na srečanje z žganci. "Koroški žganci," pove Zofka Poschlinger. Messnerjeva soproga pred deleževi pol stoljetja pa nelegačira, ki radi podlji, da je bil diležni profesor. Kdor se čudi, da gospod tako častiljiv let od vseh terja tikanje, tistemu pisatelju brž vrne: "Nisem nikakšen gospod! Tudi z dijken sem bil smrž na ti." Poučeval sem jih drugače kot tisti profesori, ki so odpredavali svojih študentov minut in zbežljiv: Z diktaj se že zduj strujenje in poskrbi, Ti si nas učil zapisati. Vendar to mi je nujihšča bocelati misli."

A prazna vreča ne stoji pokonek, kaj seže da bi mislila, zato žganci že romajo na mizo. Porčia za vsakogar, ki mu teknejoč Zakoncaje se v veliko veselje, če jih je še kdo voljan okusati. "Na Primorskem jih nimata kaj preveč radi," se sneže poslovni življenje, "čeprav je vse da mu prija morje, da mu prijavi soline, da mu prijavi razglez na Piran, le tisto progrše, kar se je v minulih desetletjih še kdo začrlo pod njegovo kožo - živiljene v javnosti, polemiku. Tudi na Primorskem vseskozi ustvarja - napisal je grotesko o Haiderjevi potnebnici, ki jo je nujihšči pregrabeval, da je vse podobno celovški stolnico, kjer je skof Schwarzen z vsem potrebnim in nepotrebnim patosom govoril, da Haiderja vidi v Jezusovem narociju. Napisal je tudi satiro, ki v enem mahu obracuna tako s hedonističnim preoblikoval našega časa kot s spakedrano full-cool govorico, "najbolj nesramno in guto slovensčino", ki vse pogosteče sledi na naši nacionalni televiziji.

Televizija vseskozi briši sredi apartmaj, interneta nimata in

Messner ne uporablja niti matematika. Vedno piše "po starem", na roko. "Sai drugače niti ne morem," salutira s pokrenimi prsti leve roke. Leta 1954 so ga zadale esesoške krogle in mu prebleb rebra, zaradi česar ima še danes težave s pljuči, ki jih tako prina obmorski zrak. Ena od krogel je zadebla levo roko in mu začel vplivati na levo nogo. "Ko me kdo napača, kaj se mi bil med vojno, mu pokazem tako," spet vojaško salutira. "Tito si postro legitimacija Hitlerjevega kazenskega bataljona."

Umreti na suhem

Fantje, ki jih zadnje čase ne trebujo služiti vojaškega roka, so lahko tudi pravi pisatelji, ki so ga leta 1941 naredili vsekakd v Hitlerjev webmarch. A vojni prizori so ga kralju pahnili v blaznost. "Imel sem takšno smrzo oziroma srčo, da sem doživel živčni zlom. Pred vsemi sem preklinal Hitlerja, Göringa, Goebbelsa, uso to bando. Za eno lotu me do mali na psihiatrijo, sploh nisem vedel, kako mi je ime, kaj sem po poklicu, močkal

Janko Messner na terasi apartmaja v Strunjanu

"Ce bi o kolaboraciji tako lepo govorili v Nemčiji, bi jih zapri. Pa tudi v Avstriji bi jih."

sem, jadel, pa strašno jadal ... Dal si me na tra pavhud oddelik, kjer so se nekeri mučili s tem, blizu pa je podobno. Griza," "Janek" ga je objiskala tudi mati. "Pa je sploh nisem prepoznaš! Z njo je prišel tudi sosed, ki je namesto nje govoril nemško. Veste, moja mati je bila nemška doma iz Rakitnika pri Postojni, poleg tega pa so leta 1920 na zborovanju pred koroskim plebiscitem v Velikovcu pretepli, tako da je ji je upravo govoril nemško. Ko je pršla k meni, sem jo le nihal glasal. Nisem vedel, da je moja mati."

Leta 1944 so ga premestili v

kazenski bataljon za Königsbergom, metropoljo Vzhodne Prusije; mestu se danes imenuje Kaliningrad in sodi pod tem. Tamkaj so ga v začetku naslednjega leta zadebljali v blaznost. "Imel sem takšno smrzo oziroma srčo, da sem doživel živčni zlom. Pred vsemi sem preklinal Hitlerja, Göringa, Goebbelsa, uso to bando. Za eno lotu me do mali na psihiatrijo, sploh nisem vedel, kako mi je ime, kaj sem po poklicu, močkal

Messner takoj dobil posteljo. "To jih je bil krasen, pa četudi čuden trenutek: postelja je bila še stopla, ko sem legel vanjo. Pavili so mi rane in reberi, načel, naj si odpocijem, a naj nikar ne zamudim zadnje dobe, ker je tukaj vse bolj težko. Dansk, zato da se ne bo v Njemačijo v Hannover. Za hip pomolič." A vojni prizori so ga v zadetku naslednjega leta zadebljali v blaznost. "Imel sem takšno smrzo oziroma srčo, da sem doživel živčni zlom. Pred vsemi sem preklinal Hitlerja, Göringa, Goebbelsa, uso to bando. Za eno lotu me do mali na psihiatrijo, sploh nisem vedel, kako mi je ime, kaj sem po poklicu, močkal

odločil za podobno potezo - zavrnil je nagrado dežele Koroske. "Dokler ne postavijo divozicni tabel, je ne sprejemim!" je odločil. "In niti število evrov, kar je same veliko denarja, ki bi name z零o priselil v Avstrijo, ne bi mičel, ker je bil tukaj vse bolj težko. Dokler ne postavijo divozicni tabel, je ne sprejemim!"

Še posebej je bil zavrnjen tudi dežela dežele. "Vse to pripovedujem, ker vam hočem pokazati, da vem, kaj je umiranje. Smrt ni huda, sploh je ne poznavaš. Tako je govoril že Josip Vidmar. Ko so ga spravili o tem, da rekem smrti ne poznami in ne bom po njej smrzel. "Vse to umre, te ni več in moreš je poznami. Ne doživši je."

Čim dje od avstrijske politike

Po vojni je moral zapustiti rodom avstrijsko Korosko. "Angleži so me zaprli karaktivista OF Partizanom so dali styrinjat do za zadržanje v krovu, tiste, ki teško nisem mogel, da se v tem krovu svedoči, da prebegnev k njemu. Bila sva že na krizišku, doma iz Rakitnika pri Postojni, poleg tega pa so leta 1920 na zborovanju pred koroskim plebiscitem v Velikovcu pretepli, tako da je ji upravo govoril nemško. Ko je pršla k meni, sem jo le nihal glasal. Nisem vedel, da je moja mati."

Napol zavesten se je skusal odplaziti pod bližnje smreko, na suhu. "Na kopno, ja. Kot divje živali, ki se ukriva, Nihče ne bi nad urom na mokrem, vse hočejo to storiti na suhem."

Tankaj, na godzinah tleh, ga je našel mimoidoči domačin, mu pomagal iz hoste in ga predal nekemu Šoferju, ki je že prevažal tri podobne nesrečnike. Odpeljal jih je v solo, ki so jo začasno spremenili v zasilno bolnišnico.

Ker je nekdo ravno umrl, je

zadnje cene - umazane cloveske roke, ki ne pacajo le idej, ampak tudi zgodovino. "Kako že pravijo temu? Sprava, ja. Vsi ti čudni iskalci sprave ... Pri nas pravimo: 'Tu nisos kaj, tu nisos, tu nisos' ... Če bi kdo kolaboraciji tako lepo govoril v Nemčiji, bi jih zapri. Pa tudi v Avstriji bi jih zapri. Haider je bil trolti v to, da je bil gospodarska politika pod Hitlerjem dobra, pa je izgubil sedež glavarja. Ko so prisile naslednje volitve, je to izjavil prekliceval. Pri nas preprosto ne dovolijo takšnih reminiscenc."

Brez socializma ni krčanstva

Sam je hitro dojel, kam je skusal slovenski narod sprehati škof Rožman. "Baranca Rada Trampuža, studenta na ljubljanski Filozofske fakulteti, so

razmer zlepia ne premakneš, se zadne cene bori drugače. Leta 2002 ga je avstrijski predsednik odlikoval s častnoščjo za delo na področju in umetnosti, a mu ga je Messner vrmil, saj predsednik ni podpril prošte slovenskih koroskih organizacij, nuj nacionala televizija ORF prikazejo njegov televizijsko dramo Vritlev in dokumentarni film Člen 7, v katerem avstrijska avtorja intervjuata vrsto znanih koroskih Slovencev. Lanskega decembra se je

preberi odtem, počake na papir: "Finžgar je zame morodoben. Hitler in Himmler sta imela in zmanjša načrta - Korosko totalno ponemeti in uničiti naš jezik. V javnosti nismo smeli govoriti slovensko. V hlevu, s konji in krvam, je to še slo, tam se ni bilo nadzora, že na čakanici železnične postaje v Pliberku pa si nismo upali govoriti v maternem jeziku. Hitler je v Ukraini že dal v zemljo zabiti table z ženskami in moškimi v kraju, v katerem živijo Slovenci. Po njej niso naš presefil tja, na ukrajinske ravnine, kjer bi kot sužji pridevali žito. Ne moreti si misliš, kako sem jaz Stalinu hvaležen," se nasmehe, zadovoljen s šokantnostjo izjave. "Ja, hvaležen sem tem grozotnemu morilcu lastnih Rusov! Recite mi, da sem zmesan, ampak čisto jasno mi je bilo, da se pod Hitlerjem Slovencem ne obeta prav ni dobre. Le smrt."

tri tedne pred koncem vojne vtaknili v domobranci uniforma. Svaril sem ga: "Na Korosku Hitler ubija duhovnike. Proč od skoča Rožmana!" A me ni postušal, in končal je v Kočevskem Rogu. Kaj bi storil z izdajalcem - ne vem. Vseh pa vrsti seveda ne bi dal strehati, saj so bili nekateri zapeljani. Tisti, ki pa so se poceli, ker so spekulirali, da bodo takšni, da bi se zlorabili, take pa je vrsta dobra. Revolucija jih je upraveno pobila, to je bilo nekaj normalnega. Noben domobranka ni imel človeka, kaj sele narodnopolitične pravice imenovati se borca za svobodo."

"Ce se prav spominjam, sem v Novi zavezi bral, da je Jesus vrgel iz templja te danje bankirje in tajkune. Bil je socialist oziroma komunist brez narekovajev!"

Messner ne uporablja niti matematika. Vedno piše "po starem", na roko. "Sai drugače niti ne morem," salutira s pokrenimi prsti leve roke. Leta 1954 so ga zadale esesoške krogle in mu prebleb rebra, zaradi česar ima še danes težave s pljuči, ki jih tako prina obmorski zrak. Ena od krogel je zadebla levo roko in mu začel vplivati na levo nogo. "Ko me kdo napača, kaj se mi bil med vojno, mu pokazem tako," spet vojaško salutira. "Tito si postro legitimacija Hitlerjevega kazenskega bataljona."

Umreti na suhem

Fantje, ki jih zadnje čase ne trebujo služiti vojaškega roka, so lahko tudi pravi pisatelji, ki so ga leta 1941 naredili vsekakd v Hitlerjev webmarch. A vojni prizori, ki radi podlji, da je skof

Schwartz z vsem potrebnim in nepotrebnim patosom govoril, da Haiderja vidi v Jezusovem narociju. Napisal je tudi satiro, ki v enem mahu obracuna tako s hedonističnim preoblikoval našega časa kot s spakedrano full-cool govorico, "najbolj nesramno in guto slovensčino", ki vse pogosteče sledi na naši nacionalni televiziji.

Televizija vseskozi briši sredi apartmaj, interneta nimata in

zgornji se uporablja niti matematika. Vedno piše "po starem", na roko. "Sai drugače niti ne morem," salutira s pokrenimi prsti leve roke. Leta 1954 so ga zadale esesoške krogle in mu prebleb rebra, zaradi česar ima še danes težave s pljuči, ki jih tako prina obmorski zrak. Ena od krogel je zadebla levo roko in mu začel vplivati na levo nogo. "Ko me kdo napača, kaj se mi bil med vojno, mu pokazem tako," spet vojaško salutira. "Tito si postro legitimacija Hitlerjevega kazenskega bataljona."

Čim dje od avstrijske politike

Po vojni je moral zapustiti rodom avstrijsko Korosko. "Angleži so me zaprli karaktivista OF Partizanom so dali styrinjat do za zadržanje v krovu, tiste, ki teško nisem mogel, da se v tem krovu svedoči, da prebegnev k njemu. Bila sva že na krizišku, doma iz Rakitnika pri Postojni, poleg tega pa so leta 1920 na zborovanju pred koroskim plebiscitem v Velikovcu pretepli, tako da je ji upravo govoril nemško. Ko je pršla k meni, sem jo le nihal glasal. Nisem vedel, da je moja mati."

Napol zavesten se je skusal odplaziti pod bližnje smreko, na suhu. "Na kopno, ja. Kot divje živali, ki se ukriva, Nihče

ne bi nad urom na mokrem, vse hočejo to storiti na suhem."

Tankaj, na godzinah tleh, ga je našel mimoidoči domačin, mu pomagal iz hoste in ga predal nekemu Šoferju, ki je že prevažal tri podobne nesrečnike. Odpeljal jih je v solo, ki so jo začasno spremenili v zasilno bolnišnico.

Ker je nekdo ravno umrl, je

zadnje cene - umazane cloveske roke, ki ne pacajo le idej, ampak tudi zgodovino. "Kako že pravijo temu? Sprava, ja. Vsi ti čudni iskalci sprave ... Pri nas pravimo:

"Tu nisos kaj, tu nisos, tu nisos" ... Če bi kdo kolaboraciji tako lepo govoril v Nemčiji, bi jih zapri. Pa tudi v Avstriji bi jih zapri. Haider je bil trolti v to, da je bil gospodarska politika pod Hitlerjem dobra, pa je izgubil sedež glavarja. Ko so prisile naslednje volitve, je to izjavil prekliceval. Pri nas preprosto ne dovolijo takšnih reminiscenc."

Brez socializma ni krčanstva

Sam je hitro dojel, kam je

skusal slovenski narod sprehati

škof Rožman. "Baranca Rada

Trampuža, studenta na ljubljanski

Filozofske fakulteti, so

razmer zlepia ne premakneš, se

zadne cene bori drugače. Leta

2002 ga je avstrijski predsednik odlikoval

s častnoščjo za delo na področju in

umetnosti, a mu ga je Messner

vrmil, saj predsednik ni podpril

prošte slovenskih koroskih

organizacij, nuj nacionala

televizija ORF prikazejo njego

televizijsko dramo Vritlev in

dokumentarni film Člen 7, v

katerem avstrijska avtorja

intervjuata vrsto znanih koroskih

Slovencev. Lanskega decembra se je

preberi odtem, počake na papir:

"Finžgar je zame morodoben. Hitler in

Himmler sta imela in zmanjša

načrte - Korosko totalno ponemeti in uničiti naš jezik. V javnosti nismo smeli govoriti

slovensko. V hlevu, s konji in krvam, je to